

המלצות לגידול

מספוא חורפי

הזנים המסחריים ושילובי הזנים
העומדים לרשותנו ותכונותיהם
החשובות

ב ישראל זורעים שני מיני בקיות, בקיה ארגמנית (*Vicia atropurpurea*), אליה משתייכים הזנים "שדות" ו"פופני" ובקיה תרבותית (*V. sativa*), אליה משתייך הזן "יו" בל".

"שדות" - בקיה המיועדת לזריעה, בקרקעות אבניות, גריות, נתרניות, בשטחים מאלחים

הבקיה למספוא היא הקטנית
העקרית במנת הפרות, ברפת
החלב בישראל.

בקיה למספוא | אפרים צוקרמן

טבלת יבולים *

יבול (ק"ג/ד')	משקעים (מ"מ)	הזן
600-450	מעל 400	יובל
600-400	מעל 300	שדות
650-400	מעל 450	פופני
800-450	מעל 300	בקיה שדות + תלתן תבור
800-500	מעל 450	בקיה פופני + תלתן תבור

* היבולים המופיעים בטבלה מבוססים על ניסויי שדה שנערכו בשה"מ. היבולים הנמוכים אופייניים בעיקר לדרום הארץ והגבוהים לאזורים הגשומים ובעלי הקרקעות הכבדות.

ריסוס קדם הצצה ב"פלקס" וריסוס לאחר הצצה ב"נבורקס", שהיה נהוג עד לפני שנים אחדות, אינו מורשה ע"י חברות הכימיקלים, עקב נזקים כלכליים, שנגרמו לבקיות כתוצאה משימוש בחומרים אלו. כתוצאה מכך, אין בידינו חומרים מורשים, יעילים להדברת עשבים בבקיה יובל.

שילוב בקיות עם גידולים אחרים

ניתן לשלב גידולי דגן (חיטה ושיבולת שועל) וקטניות אחרות, עם זני הבקיות. שילוב בקיות עם דגניים, עשוי לגרום להעלאת, יבול השחת הנאספת, אך דבר זה, אינו מובטח. שינויים אקלימיים, גורמים לקצב צימוח שונה של הדגניים, ביחס לבקיות. כתוצאה מכך, בחורף חמים, תשתלט הבקיה על הדגן ובחורף קר, ישתלט גידול הדגן על הבקיה. יתר על כן, הסיבה העיקרית לאי-המלצה ומניעת שילוב בקיה עם דגן, נובעת מהחשיבות הרבה, של גידול הקטניות לסניטציה של השטחים, במסגרת מחזור גידולי השדה. הגורמים הסניטריים העיקריים הבאים לידי ביטוי, בזמן גידול הקטניות:

1. התמודדות עם עשבים דגניים, קשי הדברה;
2. התמודדות עם מחלות פטרייתיות בקרקע, התוקפות דגניים;
3. התמודדות עם מחלות עלים התוקפות דגניים והשורדות ע"ג, שאריות צמחים;

לעקות מים, ובקרקעות גיריות חל עיכוב רציני בהתפתחותו. הזן פורח מתחילת אפריל בנגב, עד אמצע אפריל בצפון, בהתאם לטמפרטורות. הזן יובל, מיועד לזריעה באדמות כבדות, באזורים בהם, לא קיימת סכנה של אילוח בעלקת ושל עקות מים, לקראת החודשים מרץ-אפריל (400 מ"מ ומעלה).

הדברת העשבים, רחבי העלים, בזן זה בעייתית, מכיוון שלא ניתן לרססו ב"בזגרון".

בעלקת ובאזורים השחונים למחצה (300-400 מ"מ). הדברת העשבים בזן זה קלה יחסית, לאחר ההצצה וכן בשלבים מאוחרים יותר של הגידול.

"פופני" - זן המתאים לזריעה באדמות כבדות, באזורים בהם, לא קיימת סכנה לעקות מים, לקראת החודשים מרס-אפריל (450 מ"מ ומעלה).

"יובל" - זן זה רגיש למחלת האסקוקיטה ולנזקי כנימות עלה. הזן יובל, רגיש יחסית,

רתומה לארגז מיישר, יבטיחו לעתים, את המצע הטוב ביותר, בשטחים אבניים חשובה הצנעת האבנים במעגלה במהלך הזריעה, או לאחריה ובמידת הצורך, פינוין מהחלקה.

דישון

חנקן: הקטניות שאנו מגדלים, מסוגלות לנצל חנקן אטמוספרי, בעזרת חיידקים קושרי חנקן ממין *Rhizobium*, המתקיימים ופועלים בתוך פקעיות, שהם משרים את יצירתן, בשורשי הצמחים. ברוב קרקעות הארץ, קיימת אוכלוסייה טבעית, של הגזעים השונים. אי לכך בד"כ, אין צורך להוסיף חנקן לגידולים הנ"ל. בקרקעות גיריות, כורכריות, חוליות או נתרניות, מומלץ לתת 2-3 יחידות חנקן, להמרצת הגידול.

זרחן: קטניות זקוקות לכמויות גדולות של זרחן. בשלבי הגידול הראשונים, חשיבותו רבה במיוחד. אנו שואפים להגיע לרמות של 10-12 ח"מ זרחן, בבדיקות קרקע שילקחו משכבת הקרקע של 0-20 מ"מ. לקבלת יבולים גבוהים, תידרש הרמה הגבוהה. כאשר הרמות נמוכות מהנ"ל, נוסף זרחן בהתאם לעקרונות הבאים: כשתוצאת הבדיקה נמוכה מ-6 ח"מ יידרשו 2 ק"ג/ד'

4. התמודדות עם נמטודות, התוקפות דגניים. השילוב של בקיה שדות, או בקיה פופני עם תלתן תבור (שגם הוא קטנית), מומלצים מאד, בעיקר באזורים הגשומים. שילוב זה, אינו פוגע במחזור הגידולים ובמקרים רבים מקטין את רביצת הבקיות ותורם על ידי כך, להעלאת היבול הנאסף ואיכותו (ראה טבלה).

את הבקיה קוצרים בפריחה של 50-80% מכלל הפרחים על הצמח. איחור במועד הקציר, גורם לירידה גדולה באיכות המספוא

עיבודים

קטניות החורף אינן רגישות במיוחד, להידוק הקרקע. לכן נסתפק בעיבוד שטחי, שייצור שכבה תחוחה של 15-8 ס"מ. במידה ואחרי הגידול הקודם, נשארים בשטח שאריות צמחים, בעלי נפח ומשקל, יש לבצע חריש מעמיק. בשטחים בעלי נטייה לריגביות, מומלץ להצמיד מעגלה לכל מהלך עיבוד, למעט החריש. זיכרו: אנו עוסקים בגידולי שחת ו/או זרעים הנוטים בחלקם לרבוץ. כדי לאפשר, איסוף מירב היבול, חשובים מאד, פני שטח ישרים ומונחתים היטב. מעגלה

האסיף

את הבקיה קוצרים בפריחה של 50%-80 מכלל הפרחים על הצמח. איחור במועד הקציר, גורם לירידה גדולה באיכות המספוא. קציר לשחת יעשה במקצרת סכינים, במידה והשחת מיועדת להזנת חולבות, או במכסחה להזנת עגלות ובקר לבשר. יצירת האומנים לשחת המיועדת לחולבות, יעשה ע"י גיבוב במגוב מסתובב, או מגוב קלשונים. במידה והשחת אינה מיועדת להזנת חולבות, ניתן להשתמש במגובי שמש, שהספקיהם גבוהים, אך הם גורמים להעלאת אחוזי העפר בחציר.

כיבוש השחת יעשה עם מכשירים, בהתאם לגודל החבילות הרצוי, כשהאומנים יכולו לא פחות מ-85% חומר יבש, בחבילות קטנות (15-18 ק"ג) ולא פחות מ-90% חומר יבש בחבלות גדולות (500-600 ק"ג). ■

של P_2O_5 , כדי להעלות את רמת היסוד בקרקע ב-1 ח"מ. כאשר תוצאת הבדיקה גבוהה מ-6 ח"מ, יידרשו לאותה מטרה 1.5 ק"ג/ד' בלבד.
אשלגן: בניסויים שונים שנערכו, לא התקבלו תגובות לתוספת אשלגן.

זריעה – מועד הצצה רצוי
בקיה שדות ובקיה פופני: סוף נובמבר, אמצע דצמבר. הזריעה המאוחרת מבטיחה, התחמקות טובה יותר ממחלות.
בקיה יובל: בגידול לשחת - אמצע עד סוף נובמבר. בגידול לזרעים - ראשית דצמבר, כדי למנוע עודף צימוח ווגטיבי.

עומק זריעה ומרחק בין השורות
חשוב מאוד להקפיד לזרוע בעומק אחיד, של 2-4 ס"מ (בהתאם לגודל הזרע), כדי להבטיח הצצה אחידה. המרווח המומלץ בין השורות, הוא כ-15 ס"מ, מרווח זה מבטיח כיסוי מהיר, של פני השטח ומניעת הצצת עשבים. יש לדאוג לכיסוי טוב, של הזרעים באדמה תחוחה. במקרה של סכנת אכילה, ע"י ציפורים, בשלבי ההצצה, יש להעמיק קצת את הזריעה.

צפיפות אוכלוסיית הצמחים ושעורי זריעה מיטביים

מספר הנבטים המיטבי - 230-280 נבטים/מ"ר. כדי להשיג את עומד הנבטים הרצוי, כמות הזרעים המומלצת: יובל 5-6 ק"ג/ד', שדות ופופני 8-9 ק"ג/ד'.
להלן דוגמא לחישוב כמות הזרעים לדונם:
כמות הנבטים הרצויה למ"ר X משקל האלף זרעים (גר) = משקל זרעים (ק"ג/ד')

$$\frac{10 \times X}{90} = 32.4 \times 250 = 9 \text{ ק"ג זרעים לדונם}$$

משקל אלף זרעים של בקיה יובל, 20 גרם.

הדברת פגעים (עשבים, מחלות, נמטודות).

במקרה של שאלות או בעיות, הנכם מתבקשים ליצור קשר ולהתייעץ עם מדריכי המספוא והגנת הצומח.